

Kedves Testvéreim!

Isten nem hagyja el gyermekeit, soha! Akkor sem, amikor életkorunk előrehalad és erőnk megfogyatkozik, amikor hajunk megőszül és társadalmi szerepünk csökken, amikor életünk kevésbé termékenyé válik s akár hasztalannak is tűnhet. Ő nem a külsőt nézi (vö. 1Sám 16,7), és nem áll olyanokat választani, akik sokak szemében jelentéktelenek. Egyetlen követ sem vet el, sőt, a „legrégebbiek” adják azt a biztos alapot, amelyre az „új” kövek támaszkodhatnak, hogy együtt építsék a lelki házat (vö. 1Pét 2,5).

A zsoltárokból Isten gondoskodását látjuk

Az egész Szentírás az Úr hűséges szeretetének elbeszélése, amelyből egy vigasztaló bizonyosság válik nyilvánvalóvá: Isten folyton megmutatja nekünk irgalmát, mindig, az élet minden szakaszában, minden körülmények között, még árulásainkban is. A zsoltárok tele vannak az emberi szív ámulatával Istennel, aki elégtelenségünk ellenére is gondunkat viseli (vö. Zsolt 144,3–4). A zsoltárok biztosítanak bennünket arról, hogy Isten az anyaméhtől kezdve szövi életünket (vö. Zsolt 139,13), és hogy az alvilágban sem hagyja el (vö. Zsolt 16,10). Így biztosak lehetünk abban, hogy öregkorunkban is közel lesz hozzánk, annál is inkább, mert a Bibliában az öregkor elérése az áldás jele.

Az idősek gyakori társa a magány

A zsoltárokból azonban ezt a fájdalmas könyörgést is megtaláljuk: „Ne vess el öregkoromban” (Zsolt 71,9). Erős, igen kemény megfogalmazás. Jézus rendkívüli szenvedését juttatja eszünkbe, aki így kiáltott fel a kereszten: „Istenem, Istenem,

miért hagytál el engem?” (Mt 27,46). A Bibliában tehát ott találjuk annak bizonyosságát, hogy Isten közel van az élet minden szakaszában, ugyanakkor az elhagyatottságtól való félelmet is, különösen öregkorban és fájdalom idején. Ez nem ellentmondás. Ha körülnézünk, könnyen meggyőződhetünk arról, hogy ezek a kijelentések több mint nyilvánvaló valóságot tükröznek. A magány igen gyakran keserű társa életünknek, az idősek és nagyszülők életének. Buenos Aires-i püspökként sokszor ellátogattam az idősek otthonába, és láthattam, milyen ritkán látogatják meg az ott lakó embereket: egyesek hosszú hónapok óta nem látták szeretteiket.

Háború, kiselejtezés

Ennek a magánynak számos oka van: sok országban, különösen a legszegényebekben, az idősek azért maradnak egyedül, mert gyermekeik kénytelenek kivándorolni. Vagy gondolhatunk a sok háborús konfliktusra: hány idős ember marad egyedül, mert a férfiaknak – fiataloknak és felnőtteknek – harcolniuk kell, a nők pedig, különösen a kisgyermekes édesanyák, elhagyják az országot, hogy biztonságot nyújtsanak gyermekeiknek. A háború által elpusztított városokban és falvakban sok idős ember marad egyedül, az élet egyetlen jeleként olyan területeken, ahol az elhagyatottság és a halál uralkodik. Aztán a világ más tájain egyes helyi kultúrákban mélyen gyökerezik egy olyan tévhit, mely ellenséges érzelmeket ébreszt az idősekkel szemben, akiket azzal gyanúsítanak, hogy boszorkánysághoz folyamodnak és elveszik a fiatalok életenergiáját; s ezért, ha egy fiatal idő előtti meghal, megbetegszik, vagy ha balszerencse éri, valamelyik idős embert teszik felelőssé érte. Ez ellen az elképzelés ellen küzdeni kell, és ki kell ezt irtani. Ez az egyik olyan alaptalan előítélet, amelytől a keresztény hit megszabadított bennünket, és amely tartós generációs konfliktust táplál a fiatalok és az idősek között.

Generációk közötti összefogás

Ha belegondolunk, ez az öregekkel szemben megfogalmazott vád, hogy tudniillik „ellopják a jövőt a fiataloktól”, ma mindenhol erősen jelen van. Más formában a fejlettebb és modernebb társadalmakban is megtalálható. Például ma már széles körben elterjedt az a nézet, hogy az idősek a fiatalokra terhelik az általuk igényelt gondozás költségeit, s így módon forrásokat vonnak el az ország fejlődésétől s így a fiataloktól. Ez a valóság torz felfogása. Mintha az idősek életben maradása veszélyeztetné a fiatalok életét. Mintha a fiatalok segítése szükségszerűen azzal járna, hogy elhanyagoljuk, sőt, háttérbe szorítjuk az időseket. A generációk közötti ellentét megtévesztés és a szembeállítás kultúrájának mérgezett gyümölcse. A fiatalok és az idősek szembeállítása elfogadhatatlan manipuláció: „Az életkorok egysége forog kockán, vagyis az a valódi viszonyítási pont, amely az emberi életnek a maga teljességében történő megértéséhez és értékeléséhez szükséges” (Katekézis, 2022. február 23.).

Az emberi méltóság

A fentebb idézett zsoltár – melyben az ember azért könyörög, hogy Isten ne hagyja magára öregkorában – egy olyan összeesküvésről beszél, amely az idősek élete köré szövődik. Túlzónak tűnhetnek ezek a szavak, de érthetővé válnak, ha figyelembe vesszük, hogy az idősek magánya és eltaszítása nem véletlen és nem elkerülhetetlen, hanem olyan – politikai, gazdasági, társadalmi és személyes – döntések eredménye, amelyek nem ismerik el minden egyes ember végtelen méltóságát „a körülményektől függetlenül, bármilyen állapotban vagy helyzetben legyen is” (Dignitas infinita nyilatkozat, 1). Ez akkor történik meg, amikor mindenkinek elvész az értéke, és az emberek csak költséggé, egyes esetekben túlságosan magas költséggé válnak. Ami még rosszabb, hogy gyakran maguk az idősek is alá vetik

magukat ennek a mentalitásnak, tehernek tekintik magukat, és ők maguk kívánnak félrehúzódni.

Szükségünk van egymásra

Ma már sok olyan nő és férfi van, aki saját személyes kibontakozását a lehető legönállóbb és másoktól független létben keresi. A közösséghez tartozás válságban van, az egyéniségek kapnak egyre nagyobb súlyt; a „mi”-ről az „én”-re váltás korunk egyik legnyilvánvalóbb jele. A család, mely az első és legradikálisabb tiltakozás az ellen az elképzelés ellen, hogy egyedül is boldogulhatunk, ennek az individualista kultúrának az egyik áldozata. Ahogy azonban az ember megöregszik, ahogy ereje alábbhagy, az individualizmus délibábja, az az illúzió, hogy nincs szükségünk senkire, és hogy kapcsolatok nélkül is boldogulhatunk, annak bizonyul, ami; az ember ezzel szemben ráébred arra, hogy mindenre szüksége van, de most már egyedül van, segítség nélkül, anélkül, hogy lenne kire támaszkodnia. Erre a szomorú felfedezésre sokan akkor jutnak el, amikor már túl késő.

Testvériség

A magány és a leselejtezés visszatérő elemeivé váltak annak a közegnek, amelyben élünk. Ezeknek többféle gyökere van: egyes esetekben programozott kirekesztésnek, egyfajta szomorú „társadalmi összeesküvésnek” az eredménye; más esetekben sajnos az egyén saját döntéséről van szó. Megint máskor úgy szenvedjük el őket, hogy úgy teszünk, mintha önálló döntésünkről lenne szó. Egyre inkább „elvesztettük a testvériség ízét” (Fratelli tutti enciklika, 33), és már az is nehezünkre esik, hogy valami mást képzeljünk el.

Keveset ér az idős ember?

Sok idős embernél láthatjuk azt a lemondó csüggedést, amelyről Rut könyve szól, amikor elbeszéli az idős Noémi történetét, aki férje és gyermekei halála után arra biztatja két menyét, Orpát és Rutot, hogy térjenek vissza saját hazájukba és otthonukba (vö. Rut 1,8). Noémi – mint sok mai idős ember – fél attól, hogy egyedül marad, mégsem tud mást elképzelni. Özvegyként tisztában van azzal, hogy a társadalom szemében keveset ér, és meg van győződve arról, hogy teher a két fiatal számára, akik előtt – vele ellentétben – még az egész élet ott áll. Ezért úgy gondolja, jobb, ha félreáll, és ő maga biztatja fiatal menyecskéit, hogy hagyják el, és máshol építsék jövőjüket (vö. Rut 1,11–13). Szavai azokat a megváltoztathatatlan tünő társadalmi és vallási szokásokat tükrözik, amelyek meghatározzák a sorsát.

Ne hagyj el!

A bibliai elbeszélés ezen a ponton két különböző választási lehetőséget mutat be Rut kérésével s így az öregséggel szemben. Az egyik meny, Orpa, aki szintén szereti Noémit, szeretettel megcsókolja, de elfogadja a számára is egyetlen lehetséges megoldásnak tünő döntést, és elindul a maga útján. Rut viszont nem szakad el Noémitől, és meglepő szavakkal fordul hozzá: „Ne kényszeríts, hogy elhagyjalak” (Rut 1,16). Nem fél szembefordulni a szokásokkal és a közvélekedéssel, érzi, hogy annak az idős asszonynak szüksége van rá, és bátran mellette marad, ami mindkettejük számára egy új út kezdete lesz. Rut arra tanít mindannyiunkat – akik hozzászoktunk ahhoz az elképzeléshez, hogy a magány elkerülhetetlen végzet –, hogy a „Ne hagyj el!” kérésre lehet azt válaszolni, hogy „Nem hagylak el!” Nem habozik felforgatni a megváltoztathatatlan tünő valóságot: az egyedüllét nem lehet az egyetlen alternatíva! Nem véletlen, hogy Rut – aki az idős Noémi közelében marad – a Messiás őse (vö. Mt 1,5), Jézusé, az Emmanuelé, aki a „velünk lévő Isten”, aki minden embernek elhozza Isten közelségét, bármilyen körülmények között éljen és bármilyen életkorú legyen is. Rut szabadsága és bátorsága új

útra hív bennünket: kövessük az ő nyomdokait, ezzel a fiatal külföldi nővel és az idős Noémivel induljunk útnak, ne féljünk megváltoztatni szokásainkat, és másfajta jövőt elképzelni öregeink számára!

Köszönetet mondunk mindazoknak, akik oly sok áldozat árán is ténylegesen követik Rut példáját, és gondoskodnak egy idős emberről, vagy egyszerűen csak nap mint nap kimutatják közelségüket azoknak a rokonoknak vagy ismerősöknek, akiknek már nincs senkijük. Rut úgy döntött, hogy közel marad Noémihez, és áldást nyert: boldog házasságot, utódot, földet. Ez mindig és mindenre igaz: ha közel vagyunk az idősekhez, és elismerjük a családban, a társadalomban és az Egyházban betöltött pótolhatatlan szerepüket, mi is sok ajándékot, sok kegyelmet, sok áldást kapunk!

Ezen a nekik szentelt negyedik világnapon fejezzük ki gyengéd szeretetünket a nagyszülők és az idősek iránt családjainkban, látogassuk meg a csüggedőket, akik már nem reménykednek abban, hogy lehetséges másfajta jövő! A leselejtezéshöz és magányhoz vezető önző magatartással állítsuk szembe annak az embernek a nyitott szívét és örömteli arcát, akinek van bátorsága kimondani: „Nem hagylak el!”, és elindulni egy másfajta úton!

Imáim kíséretében áldásomat adom mindnyájatokra, kedves nagyszülők és idősek, és mindazokra, akik közel vannak hozzátok. Kérlek benneteket, ti se feledkezzetek el imádkozni értem.

Kelt Rómában, a Lateráni Szent Jánosnál, 2024. április 25-én.

FERENC